

Rafinérský průmysl v České republice a energetická bezpečnost v oblasti dodávek ropy

Ondřej NOWAK, Jiří HNILICA¹

Úvod

Roční poptávka po rafinérských produktech v České republice dosáhla v roce 2008 rekordní úrovně 9,8 milionu tun a i dále do budoucna se očekává její stabilní růst. Rafinérské produkty se využívají napříč všemi sektory národního hospodářství, nejvíce však v dopravě, energetice a chemickém průmyslu. Problémy s dodávkami ropy by tak negativně ovlivnily chod celé ekonomiky. Tento článek nabízí shrnutí aktuálního vývoje rafinérského průmyslu a dále představuje ropnou infrastrukturu České republiky. Pokouší se odhadnout cenové tarify účtované státní přepravní společností MERO a srovnat je s tarify ostatních tranzitních zemí ve Východní Evropě. Na tuto kalkulaci navazuje přiblížení stavu energetické bezpečnosti v rámci dodávek ropy a další připravovaný vývoj v této oblasti. Bude zde zdůrazněn význam ropovodu IKL, který napojuje Českou republiku na zdroj ropy v Západní Evropě a způsob jeho financování. Závěrem je pak představen návrh Ministerstva průmyslu a obchodu na navýšení strategických zásob ropy a ropných produktů České republiky ze současné úrovně 90 na 120 dní čistého dovozu, včetně plánovaného způsobu financování tohoto projektu.

Rafinérský průmysl a transport ropy v České republice

Rafinérský průmysl v České republice tvoří tři rafinerie s roční souhrnnou produkcí 9,2 milionu tun. Dominantní postavení zde má společnost Česká Rafinérská, která vlastní rafinerie v Litvínově (s roční kapacitu 5,1 milionu tun) a v Kralupech nad Vltavou (s roční kapacitou 3,1 milionu tun). Vlastníkem této společnosti je z 51,22 % Unipetrol, držitelé zbylého podílu akcií pak jsou Eni International (32,44 %) a Shell Overseas Investments (16,33 %). Třetí rafinerií je pak menší Paramo v Pardubicích s roční produkcí 1 milion tun výhradně vlastněná společností Unipetrol.

České rafinerie jsou zásobovány dvěma hlavními cestami – ropovody Družba a IKL. První jmenovaný přivádí ropu z Ruska přes Ukrajinu a Slovensko do hraniční přečerpávací stanice Klobouky u Brna. Odtud dále vede do Centrálního tankoviště ropy v Nelahozevsi poblíž Kralup nad Vltavou. Roční kapacita ropovodu Družba je teoreticky mezi 10 a 11 megatunami. Aktuální operační kapacita je však snížena na 9 megatun z důvodu dávkování domácí ropy do rafinerie v Kralupech nad Vltavou (viz níže). Vlastníkem částí ropovodu Družba ležící na území České republiky je státní společnost MERO.

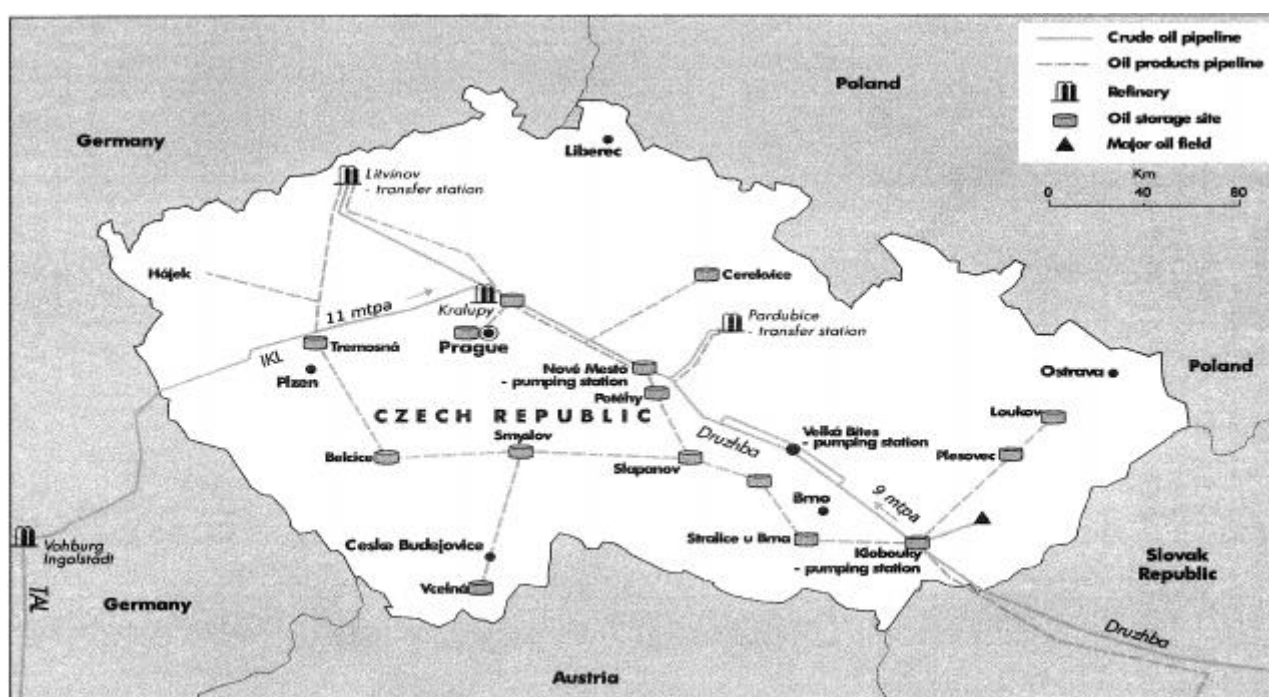
Druhý ropovod začíná v italském Terstu a pod názvem TAL vede skrze Rakousko do bavorského Ingolstadtu (přesněji poblíž Vohburgu), kde je na něj napojen ropovod IKL s maximální roční kapacitou 11 megatun vedoucí do Centrálního tankoviště ropy v Nelahozevsi. Odtud je pak dále napojen na rafinerii v Kralupech nad Vltavou, která tak má

* Ondřej NOWAK, katedra podnikové ekonomiky, Vysoká škola ekonomická v Praze, nám. W. Churchilla 4, 130 67 Praha 3, Česká republika; email: ondrej.nowak@vse.cz; Jiří HNILICA, katedra podnikové ekonomiky, Vysoká škola ekonomická v Praze, nám. W. Churchilla 4, 130 67 Praha 3, Česká republika; email: jiri.hnilica@vse.cz

přístup k oběma hlavním zdrojům ropy v České republice. Vlastníkem celého ropovodu IKL je státní společnost MERO, přičemž jeho část ležící na území Německa je ve správě dceřiné společnosti MERO Pipeline GmbH.

Posledním zdrojem ropy je tuzemská těžba provozovaná společností Moravské Naftové Doly (dále též MND), jejichž produkce je od roku 2003 napojena na ropovod Družba poblíž obce Klobouky u Brna. Zde je ropa plněna do tanku o objemu 13 000 m³ a v pravidelných dávkách zhruba jednou za 14 dnů posílána do rafinerie v Kralupech nad Vltavou. Tato ropa má odlišné parametry než ruská, a proto je držena i dopravována odděleně. Celkový objem těžby ropy společností MND na území České republiky dosáhl 252 tis. M³ v roce 2007, což představuje 3% podíl na tuzemské roční spotřebě ropy (Skupina MND, 2008). Celkový pohled na infrastrukturu ropovodů a plynovodů na našem území nabízí **Chyba! Nenalezen zdroj odkazů.**

Obr. 1: Infrastruktura ropovodů a plynovodů na území České republiky

Zdroj: Oil Supply Security

Největším spotřebitelem ropy je Litvínovská rafinerie, která ke své produkci využívá z 90 % ropy ruské. Pro potřeby rafinerie v Kralupech, která má technologii na zpracování ropy s vyšším podílem parafínu, pak je vhodnější čerpat lehčí ropu proudící z Terstu², případně od Moravských naftových dolů. Historický přehled využití ropovodů nabízí Tabulka 1. Z té je patrné, že přestože maximální roční přepravní kapacita obou ropovodů je v součtu 22 megatun, reálně je využita jen zhruba z jedné třetiny.

² V roce 2008 pocházela ropa proudící z Terstu ze 70 % z oblasti Kaspického moře (Zdroj Cuthbert a spol. 2010).

Tab. 1: Vývoj přepravy ropy v ČR v milionech tun (zdroj MERO 2010)

	2005	2006	2007	2008	2009
Družba	4,8	5,1	4,4	4,7	5,3
IKL	3,1	2,9	3,0	3,6	2,2
Celkem	7,9	8,0	7,4	8,3	7,5

Pouhým podílem celkového objemu přepravené ropy z předchozí tabulky a tržeb za přepravu ropy získáme hrubý odhad³ ceny účtované společností MERO za přepravu jedné tuny ropy rafinérským společností. Za účelem srovnatelnosti odhadu tarifu s ostatními zahraničními společnostmi je nutné převést toto číslo na standardizovanou jednotku ceny přepravy jedné tuny ropy na 100 km. Výstup této jednoduché kalkulace pro roky 2007 až 2009 nabízí **Chyba! Nenalezen zdroj odkazů.** (zdroj MERO 2009, 2010).

Tab. 2: Odhad přepravního tarifu společnosti MERO ČR, a.s.

Mero ČR, a. s.	2009	2008	2007
Množství přepravené ropy (mil. T)	7,45	8,32	7,38
Tržby za přepravu ropy (mil. Kč)	1 383	1 584	1 396
Odhadnutý tarif (Kč/t)	186	190	189
Odhadnutý tarif (Kč/100tkm) při délce ropovodu 350 km	53	54	54

Stejnou kalkulaci pro společnost Transpetrol na základě čísel získaných z výroční zprávy pro rok 2008⁴ dále představuje Tabulka 3 (zdroj Transpetrol 2009).

³ tarify mezi společností MERO, a.s. a jejím zákazníkem se nezveřejňují (na rozdíl např. od distributorů plynu či elektrické energie)

⁴ Výroční zpráva pro rok 2009 nebyla k 1. 9. 2010 dostupná.

Tab. 3: Odhad přepravního tarifu společnosti Transpetrol, a.s.

Transpetrol, a.s.	2009	2008	2007
Množství ropy přepravené do ČR (mil. T)	-	4,81	4,64
Tržby za přepravu ropy do ČR (mil. Sk)	-	755	696
Odhadnutý tarif (Sk/t)	-	157	150
Odhadnutý tarif (Sk/100tkm) při délce ropovodu 450 km	-	35	33

Pro srovnání takto získaných odhadů tarifů českého a slovenského přepravce s těmi ze zbylých dvou tranzitních zemí po cestě ropovodu Družba, byly využity hodnoty pro rok 2007 získané z dokumentu From Wellhead to Market, 2007. Po přepočtení na české koruny průměrným kurzem za daný rok lze dojít k číslům v tabulce 4.

Tab. 4: Porovnání odhadu tarifů všech zemí, kterými vede ropovod Družba.

Porovnání tarifů (Kč/100tkm)	2009	2008	2007
Mero ČR, a. s. ⁵	53	54	54
Transpetrol, a. s.	-	29	27
Ukrajina (Collide)	-	-	20
Ukrajina (Pridneprovskíe)	-	-	11
Bělorusko (Družba)	-	-	9

Přepravní tarif společnosti MERO je pravděpodobně shodný pro oba české ropovody a zahrnuje úplatu za služby poskytované MERO ČR, a.s., a MERO Pipeline GmbH. Kromě tohoto tarifu je odběratel povinen uhradit skutečné náklady spojené s přepravou ropy ropovodem TAL v úseku Terst – Vohburg, a to ve výši tarifu účtovaného ropovodem TAL (MERO, 2009). Budeme-li vycházet z podílu na přepravené ropě (rozdíl je ještě v délce, která je z Terstu do Vohburgu 468 km, ale zase je větší průměr potrubí, 1,016 m, čímž se přeprava zlevňuje), který je přibližně čtvrtinový, dostáváme se na tarif Transpetrolu. Při těchto odhadech mají tedy nejspíše Transpetrol, tak Mero podobné tarify, ale celkově jsou poměrně výrazně vyšší než tarify porovnatelných společností přepravujících ropu.

Podle společnosti MERO ČR je současný tarif kompromisem, na kterém se dohodla se společností Česká rafinérská v roce 1996. Do jeho výše se promítají náklady na výstavbu ropovodu IKL, která byla podmínkou prvních akcionářů České rafinérské (Conoco, Shell, Agip) při jejich vstupu do společnosti v rámci privatizace rafinérií v roce 1996 (MERO, 11. 12. 2009). Investice do stavby ropovodu IKL byla zatím splacena jen z menší části především z důvodu nižších požadavků na množství přepravené ropy, než rafinérie v 90. letech

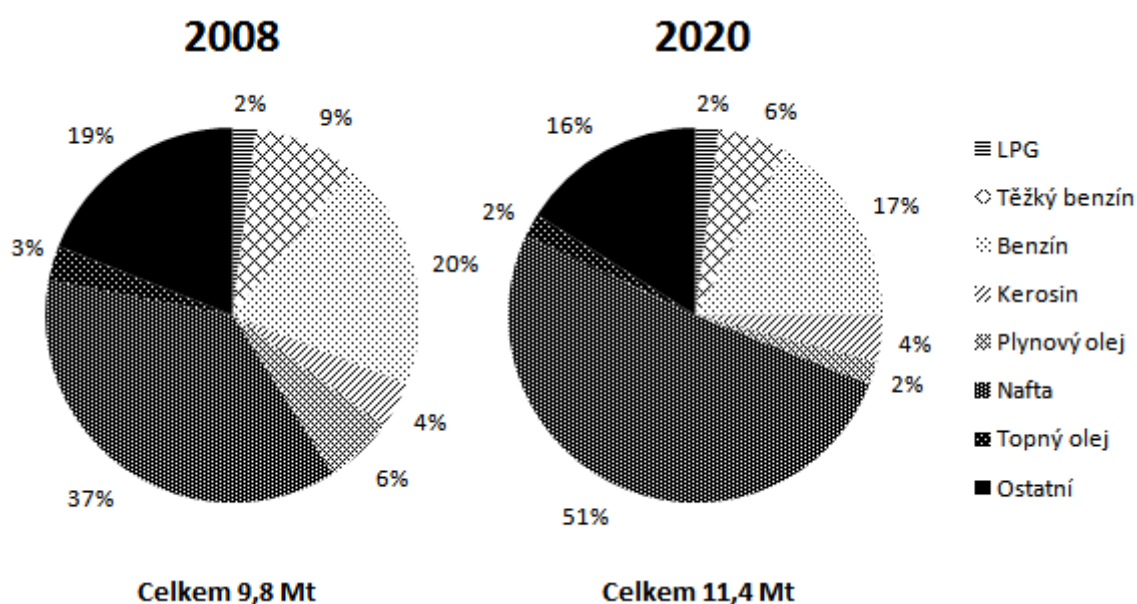
⁵ Zahrnuje i složku za přepravu ropovodem TAL.

plánovaly. Ropovod byl využíván v letech 1996 – 2008 pouze z jedné pětiny a v roce 2009 pak z jedné třetiny své kapacity. Dříve plánované objemy počítaly s přibližně dvojnásobným využitím, a proto vychází cena na jednotku přepravené ropy vyšší (Technický týdeník, 2009).

Vývoj poptávky po rafinérských produktech

Celková roční poptávka po rafinérských produktech na trhu rostla ze stabilní úrovně kolem 8 milionu tun koncem 90. Let na 9,8 milionu tun v roce 2008. Globální recese se projevila na jejím poklesu o 3 % na 9,6 milionu tun v roce 2009. V dalších letech se však dále očekává mírný růst na úrovni 1,5 % ročně, přičemž nejvýznamnější nárůst se očekává u motorové nafty. Historickou a předpokládanou strukturu poptávky po rafinérských produktech zachycuje **Chyba! Nenalezen zdroj odkazů..**

Obr. 2: Vývoj struktury poptávky po rafinérských produktech v České republice

Zdroj: Cuthbert a spol. 2010

Při pohledu na tento obrázek se jeví jako nejviditelnější očekávané změny v poptávce po benzínu a naftě. Přestože počet automobilů v České republice roste meziročním tempem přes 1 %, v celkové poptávce po benzínu se projevuje nižší spotřeba novějších motorů. Významným trendem však je rostoucí preference diesellových motorů, jejichž podíl bude z dnešní úrovně kolem 26 % (SAP 2010) dále růst. V souhrnu proto lze očekávat pozvolný pokles poptávky po benzínu ve prospěch rychle rostoucí poptávky po motorové naftě kolem 4 % ročně, podporované zvyšujícím se objemem tranzitní dopravy. Tento vývoj se rovněž projevuje u poptávky po kerosinu, jehož spotřeba rostla spolu s hospodářským rozvojem a objemem odbavených osob na pražském letišti Ruzyně rychlostí téměř 9 % ročně v období 2003–2008 a do budoucna se dále očekává mírnější růst na úrovni 2,5–3 % ročně. Vývoj ostatních typů rafinérských produktů nevykazuje v absolutním vyjádření významné trendy, a proto lze počítat s udržení současné hladiny poptávky (Cuthbert a spol. 2010).

Z tabulky 5 je patrné, že Česká republika je čistým dovozcem klíčových typů paliv. Tento efekt je způsoben skutečností, že pro odběratele je často logisticky i ekonomicky výhodnější nakupovat produkty z Bratislavské rafinerie, zatímco ty domácí zůstávají využity jen zhruba

z 90%. To umožňuje rozsáhlý produktovodní systém spojující potrubím sklady a střediska akciové společnosti ČEPRO⁶ s rafineriemi Litvínov, Kralupy nad Vltavou a Bratislava. Jeho výstavba začala na území české republiky v roce 1953 a v současné době přesahuje celková délka 1 100 km. V rámci systému lze provádět přímé čerpání a zásobování mezi libovolnými úseky rychlostí kolem 100 – 120 m³/h v obou směrech (ČEPRO 2010).

Tab. 5: Historický vývoj zahraničního obchodu v milionech tun

		2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008
LPG	Import	0,12	0,12	0,14	0,13	0,12	0,10	0,08
	Export	-0,04	-0,05	-0,07	-0,10	-0,12	-0,12	-0,11
	Čistý I/E	0,08	0,07	0,07	0,03	0,00	-0,02	-0,03
Benzín	Import	0,99	0,99	0,94	0,80	0,62	0,70	0,58
	Export	-0,27	-0,18	-0,18	-0,16	-0,29	-0,19	-0,23
	Čistý I/E	0,72	0,81	0,76	0,64	0,33	0,51	0,35
Nafta	Import	1,26	1,28	1,26	1,31	1,26	1,59	1,25
	Export	-0,69	-0,64	-0,37	-0,52	-0,36	-0,30	-0,65
	Čistý I/E	0,57	0,64	0,89	0,79	0,90	1,29	0,60
Kerosin	Import	0,05	0,10	0,19	0,21	0,23	0,25	0,24
	Export	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
	Čistý I/E	0,05	0,10	0,19	0,21	0,23	0,25	0,24
Topný olej	Import	0,21	0,14	0,21	0,10	0,14	0,12	0,07
	Export	-0,07	-0,08	-0,05	-0,13	-0,05	-0,15	-0,08
	Čistý I/E	0,14	0,06	0,16	-0,03	0,09	-0,03	-0,01

Zdroj: Cuthbert a spol. 2010

⁶ Státní společnost ČEPRO a.s. je výhradním vlastníkem a provozovatelem sítě produktovodů.

Krizové scénáře a strategické zásoby

V případě krize by teoreticky mohly být všechny české rafinerie zásobovány pouze jedním ropovodem. V praxi však rafinerie v Kralupech nad Vltavou nedokáže využívat ruské ropy s vyšším obsahem síry pro všechny své operace a dlouhodobé přerušení dodávky ropovodu IKL by tak představovalo mnohem větší komplikace než v případě ropovodu Družba. Výpadek Družby by naopak nejvíce zasáhl rafinerii Paramo, která nemá přímé napojení na jiný zdroj ani zásobárnu ropy. Tato situace ale není významným bezpečnostním rizikem pro Českou republiku, jelikož Paramo vyrábí především speciální produkty (asfaltářské výrobky, mazací oleje atp.) s nízkým podílem na celkové energetické bezpečnosti státu, a zároveň je možné tuto rafinerii zásobovat zpětným chodem ropovodu Družba směrem od Nelahozevsi.

Česká republika je členem Mezinárodní agentury pro energii zemí OECD (dále též IEA), která se mimo jiné zabývá prevencí přerušení dodávek ropy. K členství Česká republika přistoupila v roce 2001 podpisem Mezinárodního energetického programu č. 46/2001 Sb. M. s., který ji zavazuje k vytváření nouzové zásoby ve výši minimálně 90 dní čistého dovozu ropy a ropných produktů. Oblast udržování strategických ropných rezerv je regulována právem Evropských společenství (směrnice 73/238/EHS, směrnice 2006/67/EHS a rozhodnutí 68/416/EHS), které je do právního řádu České republiky transponováno především zákonem č. 189/1999 Sb. Tímto zákonem je Správě státních hmotných rezerv (dále též SSHR) stanovena povinnost vytvořit v systému státních hmotných rezerv zásoby ropy a vybraných ropných produktů ve výši nejméně devadesátidenní průměrné vnitrostátní spotřeby předcházejícího kalendářního roku, ne však méně, než činí výše devadesátidenních průměrných čistých dovozů ropy a ropných produktů do České republiky.

Dne 14. 9. 2009 byla schválena, a dne 9. 10. 2010 uveřejněna ve věstníku Evropské unie, nová směrnice Rady č. 2009/119/ES, kterou se všem členským státům ukládá povinnost udržovat minimální zásoby ropy nebo ropných produktů. Touto směrnicí byl zaveden nový způsob kalkulace zásob podle čistého dovozu (podobně jako v IEA), podle kterého je pro trvalé zabezpečení minimální úrovně 90 dnů prakticky nutné disponovat zásobami na úrovni až 100 dnů (MPO 2010). Nová směrnice dále upravila pravidla pro činnost skladovacích organizací, podle nichž mohou být ústřední správci zásob zakládáni výhradně státem a kontrolou těchto zásob je pověřena Evropská komise.

Strategické zásoby jsou ve prospěch SSHR drženy společnostmi MERO v Centrálním tankovišti ropy v Nelahozevsi, kde je v současnosti celkem 16 ropných nádrží s celkovou skladovací kapacitou 1 550 000 m³. K dispozici je rovněž další úložné místo v Centrální tankovišti Vohburg s celkovou skladovací kapacitou 300 000 m³, provozované dceřinou společností MERO Germany AG. Od roku 2010 je také část hmotných rezerv z důvodu šetření finančních prostředků státu uskladněna u společnosti Viktoriagruppe v Německu (SSHR 2010).

Rizika plynoucí ze současné struktury ropovodů

Jelikož ropovodem IKL proudí z větší části ropa z oblasti Kaspického moře, je v tomto ohledu Česká republika stále významně závislá na státech bývalého Sovětského svazu. Systém ropovodů v západní Sibiři a Východní Evropě byl vybudován v letech 1970–1985 za účelem obsluhy domácího rafinérského průmyslu a vývozu. Vrchol produkce ropy byl dosažen v roce 1988 (612 Mt/rok bez zemního plynu), kdy měl systém ropovodů stále ještě charakter uceleného systému. Po rozpadu SSSR však byla potrubí rozdělena do samostatných celků podle geografické příslušnosti nově vzniklým nezávislým státům. Každá z těchto zemí

následně zavedla vlastní způsob regulace přirozeného monopolu pro svou část potrubního systému.

Ve většině zemí bývalého sovětského svazu jsou proto cenové tarify vyjednávané na národní úrovni, případně prostřednictvím mezivládních dohod. Tato jednání probíhají často za přísné mlčenlivosti a závěry bývají třetím stranám odhalovány velmi zřídka. Stanovování cenových tarifů se neřídí žádnou, byť jen obecnou, metodikou, ačkoliv ve světě bývá poměrně běžně využíváno všech základních metod regulace. Podobná situace je i v případě nových tranzitních ropovodů, které jsou stavěny soukromými společnostmi. Zde rovněž převládá systém bilaterálních dohod mezi vlastníky ropovodu a jejich klienty.

Mezinárodní systém cenových tarifů se tak stal velmi nepřehledným a téměř neexistují prostředky, jak jeho vývoj monitorovat. Země západní a střední Evropy, které dopravují ropu skrze větší množství prostředníků a zároveň jsou jejími čistými dovozci, proto nemají zcela pod kontrolou objem ani ceny přitékající ropy (Energy Charter Secretariat, 2007). I Česká republika má s dodávkami ropy z Ruska občasné problémy, které trvají již od začátku devadesátých let minulého století, jak ukazuje Tabulka 6.

Tab. 6: Přerušení a jiná ohrožení dodávek ropy do České republiky

Rok	Důvod přerušení dodávky ropy nebo její ohrožení
1990	Vnitřní šchein8r Sovětského svazu.
1991	Přerušení dodávek ropy.
1994	Potíže při vydávání licencí.
1995	Neshody mezi Ruskem a Ukrajinou o výši poplatků za přepravu ropy.
1996	Neshody mezi Ruskem a Ukrajinou o výši poplatků za přepravu ropy.
2007	Rusko zavedlo exportní clo na ropu do Běloruska, které zavedlo odvetná opatření.
2008	Rusko bez oficiálního vysvětlení prudce snížilo dodávky ropy do ČR.
10-2009	Výpadek elektrického proudu na západě Ukrajiny zastavil dodávky ruské ropy do Evropy.
12-2009	Rusko hrozilo přerušením dodávek na Slovensko, do Česka a Maďarska z důvodů sporů s Ukrajinou o výši poplatků za přepravu ropy.

Zdroj: ČT24

Ve všech případech přerušení dodávek ropy šlo zatím vždy o krátkodobé výpadky, které byly snadno pokryty ze strategických zásob státu. Příkladem závažnějšího ohrožení však byla plynová krize v lednu 2009, kdy vyvrcholily obchodní spory mezi Ukrajinou a Ruskem přerušením dodávek zemního plynu do střední a východní Evropy na necelé tři týdny. Tento incident posílil tlaky na dostavbu plynovodu Nord-Stream, vedoucí mezi Ruskem a Německem po dně Baltského moře, který by měl být částečně uveden do provozu už v roce 2011. Zároveň byla podnícena další jednání o výstavbě plynovodu South-Stream, který by měl přivést ruský plyn do Rakouska a Itálie podél jižní hranice Ukrajiny. Jeho stavba by měla být zahájena koncem roku 2010 a neměla by trvat déle než pět let. Oba tyto plynovody budou po svém dokončení dále napojeny na západoevropskou plynovou infrastrukturu, díky čemuž přestane být Česká republika závislá na zdroji plynu vedoucím přes Ukrajinu. Těmito stavbami by proto měla být značně posílena státní energetická bezpečnost v oblasti plynu. Projekt Nabucco, který má zajistit Evropě přísun neruské suroviny a snížit energetickou závislost na Moskvě, je stále poměrně nejistý.

Návrh navýšení nouzových zásob ropy a ropných produktů

S cílem posílení bezpečnosti České republiky v oblasti zabezpečení dodávek pohonných hmot na domácím trhu bylo usnesením vlády ze dne 30. ledna 2008 uloženo předsedovi Správy státních hmotných rezerv zpracování „Analýzy možného zapojení podnikatelské sféry do skladování nouzových zásob ropy a ropných produktů s cílem realizovat požadované navýšení nouzových zásob ropy a ropných produktů na úroveň pokrytí 120 dnů“ (dále též „Analýza“).

Na základě tohoto dokumentu (SSHR 2009), který byl předložen a schválen Bezpečnostní radou státu dne 27. 4. 2009 a na schůzi vlády dne 8. 6. 2009, bylo navrženo zajištění zvýšení stavu zásob ropy a vybraných ropných produktů na 120 dnů. Nadále tedy mají být udržovány **nouzové zásoby** ropy a vybraných ropných produktů dle zákona č. 189/1999 Sb., o nouzových zásobách ropy, ve znění pozdějších předpisů, na úrovni minimálně 90 dnů čistých dovozů. Tyto zásoby budou mít charakter strategických zásob státu a budou prioritně určeny pro řešení stavů ropné nouze, plnění mezinárodních závazků vyplývajících z členství v IEA a EU, a pro řešení jiných krizových situací. Navíc dojde k vytvoření dalšího druhu zásob (tj. **povinných zásob**), čímž se zvýší celkový objem zásob až na 120 dnů čistého dovozu. Povinné zásoby budou určeny pro řešení situací vzniklých v důsledku ohrožení zásobování trhu pohonnými hmotami menšího rozsahu (MPO 2010).

K zajištění tvorby a udržování povinných zásob v souladu se současnými pravidly EU a IEA byly navrženy celkem tři varianty, které počítají s tím, že financování tvorby a udržování (skladování, obměna atd.) povinných zásob by bylo zajišťováno mimo státní rozpočet. Povinnost vytvořit povinné zásoby by měly mít všechny právnické i fyzické osoby, které uvádí vybrané ropné produkty do volného daňového oběhu na území České republiky nebo dodávají na daňové území České republiky vybrané ropné produkty uvedené do oběhu v jiném členském státě EU (tzv. „povinné osoby“).

Aktuálně nejvíce pravděpodobná varianta počítá se založením účelové neziskové instituce s názvem Státní fond povinných zásob ropy a ropných produktů, zřízené zákonem za účelem vytváření a udržování povinných zásob. Její činnost by byla financována z příspěvků povinných osob, přičemž výše tohoto příspěvku by odpovídala podílu jednotlivých povinných osob na celkovém ročním dovozu ropy a ropných produktů do České republiky. Tyto příspěvky by se tak promítly plně nebo částečně do ceny pohonných hmot na domácím trhu. Z výše uvedené Analýzy vyplynulo, že dopad na zvýšení ceny pohonných hmot by mohl představovat 0,20 až 0,30 Kč/l v závislosti na délce stanoveného období pro dosažení plně výše povinných zásob.

Varianty časové tvorby povinných zásob byly navrženy na 7 nebo 10 let a vycházejí ze spotřeby roku 2008. Výše odvodů (finančních prostředků odváděných na 1 litr pohonných hmot) by byla vyhlášována vždy na kalendářní rok a vycházela by z vývoje cen pohonných hmot a vývoje cen pronájmu či výstavby skladovacích kapacit v předchozím roce. Po vytvoření zásob ve výši třiceti dnů čistého dovozu by fond zabezpečoval výběr finančních prostředků na udržování povinných zásob. Předpokládané náklady na realizaci této varianty se pohybují na úrovni 20 mld. Kč bez ohledu na délku období tvorby povinných zásob (MPO 2010).

Závěr

Spolehlivost a dlouhodobou bezpečnost zásobování energiemi řeší jako novou prioritu celá Evropská unie. Původní téma dostává v současném období novou dimenzi v opatřeních

na posilování národní energetické soběstačnosti, proti růstu závislosti na dovozech energie z politicky ne zcela stabilních teritorií, které jsou spojovány s možnými krizemi v dodávkách, narušením dopravy a s nepřiměřenými výkyvy cen energetických surovin, atp. Významným faktorem v zajištění energetické bezpečnosti je i zabezpečení plynulých dodávek pohonných hmot. Česká republika je prakticky plně závislá na dovozu ropy, přičemž hlavním zdrojovým teritoriem pro ni stále zůstává Ruská federace a další nástupnické státy po zaniklém SSSR. Z důvodu posílení bezpečnosti zásobování pohonnými hmotami do České republiky byl během první poloviny 90. let minulého století postaven ropovod IKL, vedoucí z italského Terstu. Jeho kapacita je stavěna na dodávky o ročním objemu až 11 mil. Tun ropy, což je více než celková spotřeba v ČR. Dopady krizového scénáře, který by nastal při přerušení dodávek ropy z Ruska ropovodem Družba, by tímto způsobem měly být minimalizovány. Dalším krokem k posílení národní energetické bezpečnosti by bylo aktuálně navrhované zvýšení zásob ropy a ropných produktů na úroveň pokrytí 120 dnů čistého dovozu. Toho by bylo docíleno vytvořením povinných zásob na úrovni 30 dnů čistého dovozu, určených pro řešení situací vzniklých v důsledku ohrožení zásobování trhu pohonnými hmotami menšího rozsahu.

Je zřejmé, že obě tyto investice představují pro Českou republiku výrazné strategické pozice a je spíše politickou otázkou, na koho by se náklady související s jejich vybudováním měly přesouvat – zda na koncového zákazníka či stát, a jak tuto skutečnost odrážet například v propočtu tarifu. Z analýzy odhadu tarifů představené v tomto článku vyplývá, že v případě ropovodu IKL jsou veškeré náklady přesunuty na koncového zákazníka. V případě investice do navýšení zásob ropy a ropných produktů je tato varianta rovněž nejvíce pravděpodobná.

Literatura

- [1] Cuthbert N.R., Leavens J.S., Ulivieri R.: *Crude oil pipeline in Central Europe and their contribution to security or supply*. 15. 4. 2010.
- [2] ČEPRO: *Produktovodní síť a střediska*. [online] [cit. 2010-08-20] Dostupný z www: http://www.ceproas.cz/Cepro/Produkty_a_sluzby/Produktovodni_sit_a_strediska
- [3] Česká Rafinérská, a.s.: *Výroční zpráva Česká Rafinérská, a.s. 2009*. Kralupy nad Vltavou, 2010.
- [4] ČT24: *Rusko hrozí Evropě, že přeruší dodávky ropy, dohoda se ale blíží*. [online] 28. 12. 2009. Dostupný z www: <http://www.ct24.cz/ekonomika/76496-rusko-hrozi-evrope-ze-prerusi-dodavky-ropy-dohoda-se-ale-blizi>
- [5] From Wellhead to Market: *Oil Pipeline Tariffs and Tariff Methodologies in Selected Energy Charter Member Countries* [online] Energy Charter Secretariat, January 2007, str. 63. Dostupný z WWW: http://www.encharter.org/fileadmin/user_upload/document/Oil_Pipeline_Tariffs_-_2007_-_ENG.pdf
- [6] MERO ČR, a. s.: *Výroční zpráva MERO za rok 2009*. Kralupy nad Vltavou, 2010.
- [7] MERO ČR, a. s.: *Výroční zpráva MERO za rok 2008*. Kralupy nad Vltavou, 2009.
- [8] MERO ČR, a. s.: *Společná tisková zpráva společností MERO ČR, a.s. a ČESKÁ RAFINÉRSKÁ, a.s.*. Kralupy nad Vltavou, 11. 12. 2009. [online] Dostupný z www: http://www.mero.cz/files/MERO_CR.pdf
- [9] MPO: *Návrh věcného záměru zákona o Státním fondu povinných zásob ropy a ropných produktů*. Praha, 2010.
- [10] Oil Supply Security: *Emergency Response of IEA Countries 2007*. Paris: OECD/International Energy Agency, 2007.
- [11] SAP: *K 30. červnu 2010 bylo v ČR registrováno téměř 4,5 milionu osobních automobilů*. [online] 22. 7. 2010. Dostupný z www: www.autosap.cz/sfiles/TI19-2010.DOC
- [12] Skupina MND: *Profil. Moravské Naftové Doly*, Hodonín, 2008.
- [13] SSHR: *Analýza možného zapojení podnikatelské sféry do skladování nouzových zásob ropy a ropných produktů s cílem realizovat požadované navýšení nouzových zásob ropy a ropných produktů na úroveň pokrytí 120 dnů*. 2009. [online] Dostupný z www: download.mpo.cz/get/38815/43188/516133/priloha005.doc
- [14] SSHR: *Tiskové prohlášení Správy státních hmotných rezerv k její činnosti a obchodním aktivitám*: 24. 3. 2010. [online] Dostupný z www: www.sshr.cz/tisk/stranky/Tiskova_zprava_24032010_1.doc
- [15] Technický týdeník: *MERO a Česká rafinérská jsou ve sporu*. 6. 7. 2008. [online] Dostupný z www: http://www.technickytydenik.cz/tech_zpravy.php?id=3944

Rafinérský průmysl v České republice a energetická bezpečnost v oblasti dodávek ropy

Ondřej NOWAK, Jiří HNILICA

ABSTRAKT

Článek nabízí představení aktuálního stavu rafinérského průmyslu České republiky. Pokouší se odhadnout cenové tarify účtované státní přepravní společností MERO a srovnat je s tarify ostatních tranzitních zemí Východní Evropy. Na tuto kalkulaci navazuje přiblížení stavu energetické bezpečnosti v rámci dodávek ropy a další připravovaný vývoj v této oblasti. Bude zde zdůrazněn význam ropovodu IKL, který napojuje Českou republiku na západoevropskou ropnou infrastrukturu. Závěrem je pak představen návrh Ministerstva průmyslu a obchodu na navýšení strategických zásob ropy a ropných produktů České republiky ze současné úrovně 90 na 120 dní čistého dovozu, včetně předpokládaného způsobu financování tohoto projektu.

Klíčová slova: ropa, ropovody, cenové tarify, strategické zásoby, energetická bezpečnosti

Refining industry in the Czech Republic and energy security in oil supply area

ABSTRACT

This article provides a summary of the refining industry development in the Czech Republic. It attempts to estimate tariffs charged by national transport company MERO and compare them with tariffs charged by other East European transit countries. National energy security in the matter of crude oil supply is discussed further. Emphasized will be the importance of the IKL pipeline, which connects the Czech Republic to a crude oil infrastructure in Western Europe. At the end the proposal of the Ministry of Trade and Industry to increase its strategic reserves of crude oil and petroleum products from the current level of 90 to 120 days of net imports will be presented. Also included is the introduction to a proposed method of the project's financing.

Key words: *oil, pipelines, tariffs, strategic stocks, energy security*

JEL classification: *Q48*